

SOLĪJUMI,
KAS JĀPILDA

JOE BIDEN
PROMISES
TO KEEP

On Life and Politics

DŽO BAIDENS

SOLĪJUMI,
KAS JĀPILDA

Par dzīvi un politiku

821.111(73)-94

Ba 194

Joe Biden
PROMISES TO KEEP

Copyright © 2007 by Joseph Biden

This edition is published by arrangement with Sterling Lord Literistic, Inc.
and ANA Baltic, Ltd.

Cover design: David Stevenson

Cover photo: Luigi Ciuffetelli

All rights reserved.

No angļu valodas tulkojusi **Sintija Zariņa**

Džo Baidens
SOLĪJUMI, KAS JĀPILDA

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*

Redaktore *Irēna Auziņa*

Korektore *Zinta Stikute*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra iela 6, Rīga, LV-1010.

Red. nr. R-507.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana
ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu
ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Sintija Zariņa, 2024

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-212-9

*Mammai un tētīm,
kas turēja savus solījumus*

Meži ir skaisti, tumši un dziļi.
Bet man ir solījumi, kas jāpilda,
Un jūdzes, kas jānoiet, pirms aizmiegu,
Un jūdzes, kas jānoiet, pirms aizmiegu.

ROBERTS FROSTS

SATURS

<i>Prologs</i>	11
1. Impedimenta	33
2. Neilija	67
3. Tas, kas paliks	93
4. Durvis atveras	119
5. Dodiet man sešus mēnešus	155
6. Sākums	161
7. Džila	193
8. Pārejas	215
9. No tā mums nekas ļauns nenotiks	247
10. Intelektuālā cīņa	289
11. Tev tas ir jāuzvar	330
12. Cilvēks, kāds es vēlējos būt	363
13. Laiks rādīs	389
14. Iesaisties	409
15. Pūles atmaksājas	442

16. Jaunas iespējas 494

17. Tumsa 528

18. Amerikas tautas apzinātā piekrišana 552

19. Mana kļūda 577

20. Kāpēc? 597

21. Solījumi, kas jāpilda 605

Pateicības 615

PROLOGS

PIRMO POLITIKAS PRINCIPU, KAS IR VISA PAMATĀ, ES uzzināju, kad biju apmēram divpadsmit vai trīspadsmit gadus vecs. Tas notika 20. gadsimta 50. gados mana vecpapa virtuvē. Mani vecāki nesen bija pārcēlušies uz Delavēru, bet gandrīz katru piektdienas vakaru mamma un tētis iesēdināja mani, manu māsu Velu, brāli Džimiju un mazo Frenkiju mūsu automašīnā, lai dotos uz Skrentonu Pensilvānijas štatā un nedēļas nogali pavadītu vecpapa Finegana mājā. Sestdienās kopā ar saviem vecajiem draugiem no tuvākās apkārtnes es varēju spēlēt beisbolu, basketbolu un policistus un laupītājus. Starp spēlēm mēs mēdzām aiziet līdz Grīnridžas ielas tirdzniecības centram, kur iegriezāties *Handy Dandy* pēc plaukšķenēm savām rotaļu pistolēm, vai *Pappys's* vai *Simmey's* pēc saldumiem par vienu peniju. *Simmey's* atradās tieši blakām Džozefa Volša veikalu apdrošināšanas aģentūrai, tādēļ mums bija jāiet garām skatlogā novietotajam krucifiksam. Mums nemaz nešķita dīvaini vai neierasti skatlogos redzēt krucifiksus. Daudzi no cilvēkiem, kas iepirkās Grīnridžas veikalos, tāpat kā mēs, bija īru katoļi. Tā vai citādi, bet mēs par to nekad nedomājām. Mums šķita, ka lielākā daļa

vietējo bērnu bija katoļticīgie, un mēs visi zinājām, ko no mums sagaida. Ja sestdienā, ejot uz *Simmey's*, mēs uz ielas satikām mūķeni, mēs viegli pieskāramies savām cepurēm: – Labdien, māsa, – un vienmēr atvērām viņas priekšā durvis. Arī priesteri tuvākajā apkārtnē nebija retums, un viņi bija jāciena. Mans vecpaps mēdza žēloties par monsinjoru Vonu, kurš vienmēr lūdza arvien vairāk naudas, tomēr neviens Grīnridžā nepagāja garām priesterim, nepasveicinot: – ‘Bdien, tēvs.

Daudzi no Grīnridžas uzņēmumiem bija dibināti pirms piecdesmit gadiem, kad pirmo elektrisko tramvaju līnijas strauji izpletās pa šo blīvi apdzīvoto apkārtni, uz kuru, vēloties svaigu gaisu un nelielu zāles pleķīti, varēja pārcelties šņorzābakos āvušos īru ģimenes. Mana mamma bērībā ir bijusi dažos no šiem veikaliem.

Kad *Simmey's* lētajām konfektēm paredzētā nauda bija iztērēta, Čārlijs Rots, Lerijs Ors, Tomijs Bells un es devāmies uz *Roosie Theatre*, lai par divpadsmit centiem noskatītos divas filmas – parasti tie bija vesterni vai par Tarzānu.

Ja pēc iznākšanas no kinoteātra mums vēl bija atlicis laiks, mēs mēdzām iegriezties *Thomson's* bodītē. Tomsona kunga veikaliņā bija dzīvs pērtiķis, un, pat ja mēs nevarējām atļauties vēl vairāk saldumu, bija vērts te piestāt. Mēs mēdzām uzkavēties arī *Evelyn and E-Paul's* priekšā, gaidot, kad gaisā uzvēdis pašu gatavoto konfekšu un saldējuma aromāts. Taču, kad saule sāka rietēt, Čārlijs, Lerijs, Tomijs un es posāmies mājupceļam un pa Īstmārketstrītu devāmies Lakavanas upes

virzienā. Mūsu pusē gar upes krastu rindojās panīkuši astoņas pēdas augsti koki, un mēs šūpojāmies to zaros, atsaucot atmiņā ainas no tikko redzētās filmas par Tarzānu. Lielāks piedzīvojums bija upes šķērsošana, skrienot pa sešpadsmit collas resnām caurulēm. Mēs zinājām, ka droši vien tā nevajag darīt; piecdesmitajos gados Lakijā izgāza notekūdeņus, un tā bija netīra. Mūsu vecāki vienmēr lika turēties pa gabalu no tās. Bet, kamēr vien mēs neiekritām, neviens taču to nezināja. Diez vai skriešana pa caurulēm bija nāves grēks.

Kad pie upes visu bijām beiguši, parasti jau bija pienācis vakariņu laiks, tādēļ mēs pielikām soli – cauri alejai aiz Ričmontstrītas, kurā bija rinda ar vienkāršām garāžām. Tomijs un es skrējām pa garāžu jumtiem, lecot no citas uz citu. “Zeme ir purvs. Pieskarsies tai, un tu mirsi – tevi apēdis aligatori!” Čārlijs un Lerijs parasti riskēja ar aligatoriem. Dažkārt kāds no Ričmontstrītas iemītniekiem pavēra pagalma puses logu un uzbļāva: “Puikas, kāpiet nost no garāžām!” Lai vai kā, parasti jau sāka satumst, kad Čārlijs, Lerijs, Tomijs un es sestdienas vakarā atkal atgriezāmies mājās.

Svētdiena bija citāda – šī diena bija paredzēta ģimenei. Tā iesākās ar misi. Par manu neierašanos nevarēja būt ne runas. Viss Finegana klans kopā brauca uz Sv. Pāvila katoļu baznīcu, un tā vienmēr šķita kā māju turpinājums. Es jau biju apguvis Baltimoras katehisma jautājumus: Kas mūs radīja?... Kas ir Dievs?... Kas ir Gars?... Ko mēs gribam pateikt, kad sakām, ka Dievs ir labs? Un atbildes: Taisns ir Kunga vārds, uz Viņa vārdiem var paļauties. Viņš mīl taisnību un tiesu, Kunga

žēlastība piepilda zemi. Īstenībā es varēju noskaitīt visu katehismu. Es biju iemācījies Tēvreizi un Apustuļu ticības apliecību. Es biju apmeklējis arī savu pirmo grēksūdzi. Vecpaps Finegans man bija iemācījis noskaitīt Rožukroni. Un katru vakaru, kad gāju noskūpstīt vecpapu un novēlēt arlabunakti, viņš man atgādināja: – Trīs reizes “Esi sveicināta, Marija” skaidrībai, Džojij. – Pagāja ilgs laiks, līdz sapratu, ka viņš runāja par šķīstību. Sākumā domāju, ka tas bija cildenums vai mērķu skaidrība, idejas, kas saistītas ar Sv. Pāvila baznīcā dzirdētajiem sprediķiem. Visticamāk, tas nozīmēja – darīt labu, nevis būt labam.

Pēc mises Finegani un viņu draugi sapulcējās mana vecpapa mājās Ziemeļvašingtonas avēnijā 2446, tramvaja līnijas pašā galā. Pusdienas jau bija gatavas un sildījās cepeškrāsnī, tādēļ sievietes ēdamistabā atpūtās, knibinot mežģiņu galdautu un dzerot tēju.

Tikmēr vecpaps, viņa draugi kaimiņos, varbūt kāds sirdsdraugs no *Scranton Tribune* un mani Fineganu tēvoči Džeks un Bū–Bū ērti iekārtojās pie virtuves galda. Viņi sēdēja visu ieskaujošajā pēcpusdienas gaismā un sprieda par sportu un politiku. Šie vīri bija izglītoti, zinoši un eklektiski – un viņiem patika debatēt. Viņi strīdējās par vietējo politiku, valsts politiku, notikumiem pasaulē, par Trūmenu pret Makarturu, par Trūmenu pret tēraudindustrijas kompānijām. Viņi bija Trūmena demokrāti, strādnieki vai strādnieku dēli, tomēr bija spiesti atzīt, ka Trūmens, iespējams, bija aizgājis par tālu, kad centās pārņemt *Youngstown Steel*. Varbūt Augstākajai tiesai bija taisnība, kad tā

viņu apturēja. Prezidents ir prezidents, nevis diktators. Tas šķita ne—amerikāniski. Tomēr viņš vismaz godīgi pateica, ka ir pret to. Tieši tas viņiem patika Harijā Trūmenā: nekādu mahināciju. Viņš apzinājās savu viedokli un nebaidījās to paust. Pie vecpapa galda sēdošie vīri neuzticējās jaunajam demokrātu karognesējam Edlejam Stīvensonam. Viņi uzskatīja, ka šis vīrs varētu būt pārāk mierīgs. Viņi vēlējās uzticēties Eizenhaueram – galu galā viņš bija kara varonis. Mans tētis, kurš ne pārāk daudz iesaistījās sarunās, uzticējās Aikam, jo viņš bija spējis uzvarēt karā, kamēr centās rast risinājumu starp Rietumu sabiedroto konkurējošajām nacionālajām prerogatīvām un Franklina Rūzvelta, Vinstona Čērčila, Šarla de Golla, feldmaršala Montgomerija un ģenerāļa Patona lielo egoismu. Tētis uzskatīja, ka Eizenhauers bija nosvērts cilvēks, līderis. Taču Finegani gribēja apstrīdēt Aika politiku.

Es aptvēru, ka sarunu gaita un spēks mani piesaistīja vecpapa virtuvei, un, lai gan biju pārāk jauns, lai izpelnītos oficiālu vietu šajās diskusijās, vīriem nebija iebildumu, ja laiku pa laikam tur paliku un klausijos. Pat tad, kad viņi pievērsās vietējai politikai – Skrentonā un Lakavanas apgabalā notiekošajam – un sarunas sāka iekarst, viņi nekad mani nedzina laukā. Kādā svētdienā, cik atceros, viņi apsprieda vietējo politiķi, kuru nosauca par Patriku – veiklu īru uzņēmuma vadītāju, kurš bija draugos, varbūt pat pārāk labos draugos, ar bīskapiju, strādniekiem, kaimiņiem un ģimeni. Domāju, Patrika politiskās intereses, pat krēslu dališanas laikā, bieži vien piesaistīja vietējo laikrakstu uzmanību. Daži gados

jaunākie vīri uzskatīja, ka Patrikam bija pienācis laiks paiet malā un Skrentonas demokrātu mehānismam piešķirt daudz modernāku spožumu. Taču es ievēroju, ka vectēvs aizstāvēja Patriku, lai gan draugi turpināja viņam uzbrukt. Pēc kāda laika vectēvs pārstāja aizstāvēt un izdarīja ko tādu, ko vēl nekad šajos svētdienas disputos nebija darījis – viņš pagriezās pret mani un teica: – Džoj, tu droši vien brīnies, kāpēc papam patik Patriks?

– Nē, nē, nē, vecpap. Nē.

– Tev patik Skrentona kungs, vai ne, mīlais?

Ko gan es varēju atbildēt? Pie vecpapa Finegana galda neviens nemēdza melot. Manā skatījumā Viljams Skrentons bija godīga pilsoņa iemiesojums. Viņš bija tāds cilvēks, kādu mans tētis cienīja. Skrentona kungs nāca no ģimenes, kas dibinājusi šo pilsētu. Kara laikā viņš bija lidotājs, tāpat kā mans varonīgais tēvocis. Viņš bija izglītots pilsoņu līderis.

– Nujā. Jā, vecpap. Man viņš patik.

– Džoj, es tev pastāstīšu, kāda ir atšķirība starp Patriku un Bilu Skrentonu. Ja es Patrikam lūdzu palīdzību, viņš var pateikt jā un var arī pateikt nē. Viņš var paskatīties uz mani un pateikt: “Atvaino, Embros. Es tevi dziļi satriekšu.” Es varu ar to tikt galā. Lai ko arī Patriks teiktu, viņš to pateiks man tieši acīs. Es varu viņam nepiekrīst, tomēr viņš ir pietiekami augstās domās par mani, lai teiktu taisnību.

Vecpaps pasauca mani pie sava krēsla, un, kad piegāju pie viņa, apķēra mani ap vidukli un pievilka sev klāt. – Tu zini, kur dzīvo Skrentona kunga ģimene,

Džoiļ? – Es spēju iztēloties, kādā mājā varētu dzīvot Skrentoni – tā būtu liela savrupmāja. Vectēvs teica: – Es varētu tūlīt pat piezvanīt un sacīt: “Skrentona kungs, te Embross Finegans no *Tribune*. Man ir problēma. Vai varu ar jums satīkties?” Viņš atbildētu: “Protams. Nāciet šurp, Embros.” Vai varētu būt vēl pieklājīgāk? Es tad uzkāptu pa platajām kāpnēm un piekļāvētu pie durvīm, un viņa kalpotājs Džīvs atvērtu durvis. Džīvs aicinātu mani iekšā. Viņš paņemt manu mēteli. Pēc tam mani aizvestu uz bibliotēku un piedāvātu šeriju. – Es nezināju, kas ir šerijs, un vectēvs nepārtrauca stāstu, lai paskaidrotu tuvāk, tomēr tas izklausījās pēc kaut kā ļoti laba, ja reiz to piedāvāja. – Tad ienāktu Skrentona kungs un jautātu: “Embros, kā varu palīdzēt?” Un es viņam izstāstītu par savu problēmu. Un viņš sacītu, ka ar prieku man palīdzēs.

Un tieši tad vecpaps pastiepa roku un iesita man starp lāpstīnām – tik spēcīgi, ka es pat sabijos. Es nodomāju, ka varbūt viņš dusmojas uz mani, jo kaut kādā veidā biju viņu pievilis. Es jutu, kā pietvikst mana seja. Bet vecpaps turpināja stāstīt: – “Embros,” viņš teiktu, “es ar prieku palīdzēšu.” Džoiļ, tikai tad, kad es būtu uzvilcis mēteli, izgājis pa durvīm un nonācis līdz pirmajam kāpņu laukumam, es sajustu, kā pār muguru tek silta asins strūkļa.

– Vai zini, kā mēs, īri, to saucam, Džoiļ? – jautāja viens no tēvočiem. – Mēs to saucam par bagāto sīkstuli.

Vecpaps pat nepaskatījās uz manu tēvoci. Viņš cieši lūkojās uz mani un teica: – Džoiļ, atceries šo: tādi cilvēki kā Skrentona kungs nekad pret saviem kluba

biedriem neizturēsies tā, kā izturētos pret mums, cilvēkiem no ielas. Viņi uzskata, ka parastie cilvēki nav politikas cienīgi, ka politika ir tikai poļiem, īriem, itāliešiem un ebrejiem, tātad viss ir atļauts.

Es zināju, ka Embross Finegans bija demokrāts, kurš, būdams īrs, reizēm mēdza iekarst, ja runa bija par Skrentonas eliti, taču es tik un tā nedomāju, ka būtu prāta darbs Skrentonus pilnībā izstumt no šīs pasaules. Mans tētis vienmēr teica, ka cilvēku nevar vainot par to, ka viņš ir bagāts. Bet es sapratu, ka vecpaps man centās iemācīt kaut ko nozīmīgāku par šķirām.

Viņš gribēja, lai izprotu divus būtisku jautājumus: pirmkārt, neviens, neviena cilvēku grupa nav pārāka par citiem. Tautas kalpiem ir jābūt godīgiem pret *visiem* neatkarīgi no tā, vai viņu teiktais patiks vai arī nepatiks. Otrkārt, politika ir personīgā goda jautājums. Cilvēka vārds nozīmē saistības. Esī devis vārdu, tad turi to.

Cik vien atceros, man savā ziņā bija romantisks priekšstats par to, kādai jābūt politikai un kāda tā varētu būt. Es uzskatu – ja politikā rīkojies pareizi, tu patiesībā vari uzlabot cilvēku dzīvi. Un godīgums ir mazākā sākotnējā likme, lai pievienotos šai spēlei. Pat gandrīz četrdesmit gadus pēc iesaistīšanās mani vēl aizvien valdzina iespējas, ko piedāvā politika un valsts darbs. Patiesībā es uzskatu – cik zinu, arī mans vecpaps tā domāja –, ka mana izvēlētā profesija ir cildens aicinājums.

KOPŠ BĒRNĪBAS manā prātā ir bijis priekšstats par to, kāds cilvēks es vēlētos būt. Šo priekšstatu veidoja mamma un tētis, mācības katoļu skolās, stāsti, ko

dzirdēju par mūsu ģimenes varoni tēvoci Bosiju – pilotu, kurš gāja bojā Otrajā pasaules karā, un ticība paša nākotnes lielumam. Manos pusaudža un koledžas gados vīri un sievas mainīja valsti – Martins Luters Kings jaunākais, Džons F. Kenedijs, Roberts Kenedijs –, un viņu retorika, pārlicība un sapņu lielums lika man tiekties augstāk. Es zināju, ka vēlos būt daļa no pārmaiņām. Es tikai nezināju – kā. Man nebija plāna, bet es zināju. Un, kā izrādījās, jaunībā man pavērās pārsteidzošas politiskās iespējas. Kad tā notika, es nevarījos iesaistīties, jo man jau bija priekšstats par to, kas jādara – kā jāuzvedas –, lai tās izmantotu.

Kad atceros savas pirmās politiskās runas, redzu, ka manu iesaistīšanos sabiedriskajā dzīvē iedvesmoja ne tikai Dr. Kings un Kenediji. Tikpat lielā mērā tas bija mana vecpapa vienkāršais un saprotamais viedoklis, ka mūsu valsts labklājība ir atkarīga no līderiem, kas godīgi pasaka: – Cilvēki nezina, kam ticēt, un galvenais – viņi baidās ticēt politiķiem. – To es teicu ļaužu masām pie *Hotel du Pont* Vilmingtonā, kad 1972. gadā paziņoju par savu kandidēšanu uz Senātu.

Mums ir jābūt amatpersonām, kas celsies un pateiks cilvēkiem tieši to, ko viņi domā... Pēdējos gados mūsu kļūda *nebija* tā, ka cilvēki nespēja tikt galā ar problēmām, ar kurām saskārās. Drīzāk tā bija gan mūsu lielo politisko partiju nespēja godīgi un drosmīgi paziņot cilvēkiem par šīm problēmām, gan nespēja uzticēties cilvēku vēlmei darīt to, kas patiešām jādara... Mēs visi zinām – vai arī mums

to nepārtraukti iestāsta –, ka esam sašķelta tauta. Un mēs zinām, ka tajā ir daļa patiesības. Pārāk bieži esam ļāvuši šīm atšķirībām dominēt mūsu vidū. Pārāk bieži esam ļāvuši ambicioziem cilvēkiem izmantot šīs atšķirības politiska izdevīguma dēļ. Pārāk bieži esam slēpušies aiz savām atšķirībām tad, kad neviens pat nemēģināja mūs vadīt tām pāri. Taču visas mūsu atšķirības nespēj līdzināties tām vērtībām, kas mums visiem ir kopīgas... Es kandidēju uz Senātu, jo... vēlos panākt, lai sistēma atkal darbotos, un esmu pārliecināts, ka tieši to vēlas visi amerikāņi.

Es tam ticēju 1972. gadā; arī šodien es vēl aizvien tam ticu. Mūsu valsts dibinātāji izveidoja neparasti ģeniālu politisko sistēmu, un paaudžu paaudzēs amerikāņi šo sistēmu ir izmantojuši, lai valsti padarītu godīgāku, taisnīgāku, viesmīlīgāku un labāku atbilstoši katra cilvēka tiesībām. Savienotajās Valstīs ir vislabākā un godīgākā pārvaldības sistēma, kāda vien pasaulē bijusi. Šai sistēmai nav nekādu būtisku trūkumu; tikai katra cilvēka ziņā ir dot savu ieguldījumu, lai tā pastāvētu.

Man ir bijis tas gods kalpot šim mērķim. Vairāk nekā pusi mūža esmu bijis Savienoto Valstu senators no Delavēras štata. Un arī pēc nepilniem trīsdesmit pieciem gadiem es to daru ar vēl lielāku dedzību un apņēmību nekā visas savas karjeras laikā. Katru dienu jūs varat lasīt vai dzirdēt par mūsu valsts politikas nožēlojamo stāvokli, par mūsu nikno un tendenciozo partiju nevienprātību, par nožēlojamo rupjību sarunās.

Es to nenoliedzu, bet, no iekšpuses raugoties, nekas no tā nav ne neatgriezenisks, ne arī fatāls. Vienmēr var būt labāk. Es tam ticu, citādi vēl aizvien nebūtu iesaistījies politikā. Patiesībā es jūtu, ka šodien iespējamība ir daudz lielāka nekā jebkad agrāk manas karjeras laikā. Varbūt tādēļ, ka pēc visiem šiem gadiem cilvēki patiešām manī ieklausās.

Vēsturē ir zināmi tikai daži desmiti vīru, kas Senātā kalpojuši ilgāk par mani. Kad 1972. gadā mani ievēlēja, es biju divdesmit deviņus gadus vecs – par jaunu, lai mani nozvērīnātu. Tobrīd Senātā vēl aizvien darbojās titāni. Viņi nebija ne labāki, ne sliktāki par tiem cilvēkiem, kas strādā šodien, bet kopš diksikrātu laika līdz pat progresīvajiem viņi bijuši ļoti labi zināmi: Džeims O. Īstlends, Sems Ērvins, Džonss Stenniss, Berijs Goldvoters, Vorens Magnusons, Stjuarts Saimingtons, Džeikobs Džavits, Henrijs “Skūps” Džeksons, Eibrahems Ribikofs, Filips Hārts. Un vislabākie no viņiem – tādi kā Maiks Mensfīlds un Huberts Hamfrijs – šo valsts institūciju Amerikas tautas acīs padarīja cieņas vērtu. Kad tur nonācu, man tā šķita svēta vieta, un šī sajūta nekad nav zudusi. Pat pēc trīsdesmit pieciem gadiem, iznākot no Vienotības stacijas un ieraugot Kapitolija kupolu, man vēl aizvien uzmetas zosāda.

Es sāku no pašas apakšas kā visjaunākais vecuma ziņā, ar tik mazu biroju, ka maniem darbiniekiem bija jāpieceļas kājās, lai kāds varētu atvērt durvis. Tajā pašā laikā man nebija nodoma strādāt ilgāk par sešiem mēnešiem. Tomēr kā Tieslietu un Ārlietu komiteju priekšsēdētājs es tur dažādos laika posmos nokalpoju samērā ilgi.

Manu sešu termiņu laikā daudz kas ir mainījies – gan uz labu, gan sliktu. Es strādāju kopā ar pēdējo no dienviņu segregacionistiem, bet es arī biju tur, lai redzētu, kā tiek nozvērināti Kerola Mozlija Brauna un Baraks Obama. 1973. gadā Senātā nebija nevienas sievietes. Šobrīd tajā ir sešpadsmit, un viena no viņām ir reāla kandidāte uz prezidenta amatu. Komiteju un konferenču telpās, kuluāros un Senāta sēžu zālē esmu bijis liecinieks parastas pieklājības pagrimumam un arvien pieaugošajai nespējai paraudzīties uz pasauli ar citu acīm. Esmu redzējis fanātisma un naudas varas pieaugumu gan kampaņās, gan pārvaldē. Bet esmu arī redzējis tūkstošiem mazu laipnības žestu, ko viena sēžu zāles puse velta otrai, un simtiem personiskās un politiskās drosmes gadījumu.

Senāta likumi un tradīcijas pieprasa no tajā strādājošajiem vīriem un sievietēm tikai to labāko. Mana pirmā termiņa sākumā, kad tiesa pieprasīja prezidentam Ričardam Niksonam iesniegt Votergeitas ierakstus, šķita, ka valdībā birst konstitucionālā krīze. Prezidents lūdza senatoram Džonam Stennisam palīdzību – noklausīties ierakstus, rezumējumu izklāstīt viņa kolēģiem, bet nenodot visam Senātam. Stenniss iebilda. Viņš nevēlējās iesaistīties izpildvaras jomā; ierakstiem bija jābūt pieejamiem pilnīgi visiem. Džons Stenniss rīkojās principiāli, lai atbalstītu Konstitūciju. Es atceros, ko viņš todien teica demokrātu partijas valdes sēdē: *“Es ilgi un pamatīgi domāju, kas ir mans pienākums. Esmu izšķīries, kam devu savu godavārdu... un esmu izlēmis, ka esmu Senāta cilvēks. Es neesmu prezidenta cilvēks. Tādēļ es neklaušīšos ierakstus. Esmu Senāta*

cilvēks.” Ar lepnumu varu teikt, ka arī es esmu Senāta cilvēks. Mans darbs atbilst manam spēkam un manai visdziļākajai pārlicībai.

Es kalpoju Delavēras iedzīvotājiem, bet es kalpoju arī Konstitūcijai un valstij. Džordžs Vašingtons Senātu nosauca par “nomierināšanas” institūciju, kas bija iecerēta, lai darbotos bez politiskā izdevīguma tobrīd notiekošajā. Valsts dibināšanas dokumenti mudina Savienoto Valstu senatorus lūkoties tālredzīgi gan uz vietējiem, gan starptautiskajiem notikumiem, izvirzīt jebkurus jautājumus, kādus vien mūsu kopīgās vai individuālās zināšanas un prāts spēj piedāvāt, aizsargāt mazākumu no vairākuma postošajām kaislibām un paturēt acīs katru prezidentu, kurš pārkāpj savas varas robežas. Senāts tika veidots tā, lai spēlētu šo neatkarīgo un vidutāja lomu, un tas ir svēts pienākums un atbildība, kas jebkuros laikos stāv pāri tendenciozām debatēm.

KĀ SAVIENOTO VALSTU senators esmu vērojis vēsturi (un man tajā ir bijusi arī neliela loma): Vjetnamas karu, Votergeitu, Irānas ķīlnieku krīzi, Borka kandidatūras izvirzīšanu, Berlīnes mūra krišanu, Vācijas atkalapvienošanos, Padomju Savienības sabrukumu, 11. septembri, divus Irākas karus, prezidenta impīčmentu, prezidenta atkāpšanos un prezidenta ievēlēšanu, balstoties uz Augstākās tiesas lēmumu. Esmu bijis daudzās kara zonās visā pasaulē un pats savām acīm redzējis genocīdu. Man ir bijušas tiešas un smagas sarunas ar Kosiģinu, Kadāfi, Helmutu Šmitu, Sadātu, Mubaraku un Miloševiču. Esmu redzējis, kā Niksons, Fords, Kārteris,

Reigans, Klintons un divi Buši cīnās prezidenta amatā. Es pats piedalījos cīņā par prezidenta krēslu un biju spiests atsākt normālu dzīvi pēc vilciena katastrofas... un pēc tam gandrīz nomiru no galvas smadzeņu aneirismas. Pēc tās man bija jāatjauno veselība, reputācija un darbība Senātā. Turpmākie gadi man sniedza vislielāko gandarījumu. Par nozīmīgākajiem brīžiem valsts darbā es uzskatu savu lomu palīdzībā apturēt genocīdu Balkānos un likuma par vardarbību pret sievietēm pieņemšanu. Ja neko vairāk es nebūtu paveicis (un ja arī vairāk neko nepaveikšu), šie abi sasniegumi kompensē visus grūtību un šaubu pilnos mirkļus manā ilgajā karjerā.

Gadu gaitā par sevi esmu uzzinājis ļoti daudz, tomēr uzskatu, ka daudz būtiskāk ir tas, ko esmu uzzinājis par Amerikas tautu – par tās īpašā lepnuma būtību. 1972. gadā, īsi pēc ievēlēšanas Senātā, es mēdzu teikt, ka no visas sirds ticu Amerikas tautai – un es patiešām tā domāju. Es to neteicu tikai publiskajās runās; mēs ar sievu to apspriedām pat gultā. Es ļoti lepojos ar 1972. gada kampaņu; tā bija atklāta, saprotama un patiesa. Es tik tiešām ticēju, ka esmu dzīvojis saskaņā ar vecpapa padomiem. Manas Senāta vēlēšanu kampaņas mērķis bija politiskās integritātes saglabāšana, un man bija sajūta, ka šīs pūles attaisnojās. Es to apspriedu ar savu sievu Neiliju mūsu lielajā, jaunajā mājā: – Tā ir, Neilij. Tā patiešām ir. Es no visas sirds ticu Amerikas tautai. – Mana sieva vienmēr bija tālredzīgāka par mani. – Džoj, – viņa teica, – es gribētu zināt, kā tu justos, ja būtu zaudējis?

Būšu pilnībā atklāts: man nav absolūtas ticības amerikāņu spriestspējai un saprātam. Mēs visi esam tikai cilvēki, un mūs visus ir iespējams maldināt. Ja līderi nerunā ar pilsoņiem skaidru valodu, nevar gaidīt, ka pilsoņi spēs pieņemt pareizus lēmumus. Tomēr es pilnībā uzticos Amerikas tautas *sirdsbalsij*. Šis valsts varenākais resurss ir tās iedzīvotāju rakstura stingrība, apņēmība, drosme, iekšējā inteliģence un stūrgalvīgais lepnums. Es zinu tūkstošiem parasto amerikāņu, kas saskaras ar apgrūtinājumiem, kuri spētu salauzt daudzus no mums, bet viņi katru rītu mostas un pamazām, soli pa solim, dzīvo tālāk. Vairums to dara, neprasot īpašu labvēlību vai žēlumu pat tad, ja daudzi no tiem, kam paveicies vairāk, būtu gatavi palīdzēt atvieglot šo nastu. Esmu pārliecināts par amerikāņu sabiedrības augstsirdību, apņēmību un spējām. Es to esmu redzējis neskaitāmas reizes, bet vislabāk to sapratu pirmajās stundās pēc uzbrukuma Pasaules Tirdzniecības centram un Pentagonam 2001. gada 11. septembrī.

Lidmašīnu trieciens notika laikā, kad ar vilcienu biju ceļā no Vilmingtonas uz Vašingtonu. Kad torīt iznācu no Vienotības stacijas, varēja redzēt, kā virs Pentagona pāri Potomakai paceļas dūmi. Tas bija sirreāla klusuma pārņemts rīts. Vēja gandrīz nebija. Bija tik kluss, ka, ejot uz Kapitolija ēku, es varēju saklausīt savu elpu. Mani pārsteidza siltie saules stari sejā un spilgtās, kobaltzilās debesis, kuras dīvainā kārtā neizkropļoja gaisa satiksme. Taču zem šī miera Vašingtonā samilza panika. Kapitolija ēka jau bija evakuēta. Senatori, Pārstāvju palātas locekļi un viņu darbinieki

staigāja apkārt pa parku starp Kapitoliju un Vienotības staciju. Daži runāja pa mobilo telefonu. Citi jau centās pierādīt nepieciešamību finansēt Reigana “zvaigžņu karu” raķešu aizsardzības sistēmu. Kapitolijs policija nevienam neļāva atgriezties ēkā, taču atsevišķām ievēlēto amatpersonu grupām viņi organizēja īsas preses konferences štābā, kas atradās aiz Senāta birojiem četrstāvu ēkas pēdējā stāvā. Lielākā daļa no darbiniekiem apmetās stāvu zemāk. Tādēļ es skraidīju no viena stāva uz otru, cenšoties pārliecināt ikvienu, kurš bija gatavs ieklausīties, ka mums ir jāatgriežas sēžu zālē un jāpārāda Amerikas tautai, ka turpinām strādāt. Neviens pat neklausījās; abu partiju vadītājiem bija paziņots, ka jābūt gataviem pamest pilsētu. Kongresmenis Bobs Breidijs, kurš arī mudināja kolēģus atgriezties sapulcē, beigās sadusmots padevās. Viņš nolēma, ka varbūt spēs paveikt kaut ko noderīgu savā mājas apgabalā Filadelfijā, un piedāvāja pa ceļam aizvest mani līdz Vilmingtonai. Dodoties projām un ejot cauri reportieru baram, Breidijs un es varējām sajust pieaugošu paniku; bija saprotams, ka viņi dedzīgi gribēja kaut ko uzziņāt par notiekošo. – Senator Baiden, – mani uzrunāja ABC reportiere, – senatori, ar kuriem runāju, kā arī Kongresa locekļi man teica, ka mēs tagad esam iesaistījušies karā. Senators Šelbijs, izlūkošanas komitejas vadošais pārstāvis, teica, ka būtībā mēs jau tagad karojam. Mums jābūt kaujas gatavībā. Un senators Čaks Heigels apgalvo, ka mums jāsāk nostiprināt robežas, jāslēdz lidostas un jāpārskata veids, kā aizsargāt valsts iestādes. Ko jūs par to sakāt?

– Ceru, ka tā nav taisnība, – es atbildēju reportierei un viņas klausītājiem.

Es to formulētu citādi. Es teiktu, ka esam aci pret aci saskārušies ar realitāti, kura, kā mēs jau zinājām, eksistēja un bija iespējama. Ar realitāti, kas dažādos līmeņos jau notikusi citās valstīs. Bet, ja faktiski būs jāmaina mūsu pilsoniskās brīvības, jāmaina mūsu dzīvesveids, lai atbildētu uz šo realitāti, tad mēs patiešām būsīm zaudējuši šo karu. ... Karš ir jāvada tā, lai demonstrētu, ka pilsoniskās brīvības, cilvēktiesības un spēja justies brīvi un pārvietoties nav būtiski mainījušās. ... Tomēr ir daudz kas, ko varam darīt, lai ievērojami samazinātu iespējamību, ka tas varētu atkārtoties, un vienlaikus nemainīt mūsu valsts būtību. ... Ja runājam par mūsu saliedētību un vērtībām, šī valsts ir pārāk liela, pārāk spēcīga, pārāk vienota, pārāk varena, lai notiekošais mūs sagrautu. Un tas nenotiks. Tas nenotiks.

Līdz tam laikam Senāta un Kongresa palātas vadību bija izdevies pārliecināt sēsties helikopteros un doties prom uz kādu drošu vietu Rietumvirdžīnijā. Viceprezidentu slepus aizveda uz kādu nezināmu slēptuvi. Prezidents ar *Air Force One* lidmašīnu veica pārlidojumus no vienas drošās vietas uz citu; viņu pārliecināja, ka atgriezties Vašingtonā bija pārāk bīstami.

Līdz brīdim, kad nokļuvām uz ceļa Vilmingtonas virzienā, Dvīņu torņi bija sabrukuši un Ņujorkā bojāgājušo aplēses bija pieci, seši, septiņi tūkstoši – varbūt pat vairāk. Taču, kad nokļuvu mājās un ieslēdzu

televizoru, es ieraudzīju, ka Amerikas sirds vēl aizvien spēcīgi sitās. Ārsti un medmāsas Ņujorkas slimnīcās jau gaidīja, gatavi palīdzēt ievainotajiem. Kaut arī bija izskanējušas ziņas, ka vairāk asiņu nav nepieciešams, ielās un avēnijās likumoja garas rindas ar ņujorkiešiem, kas vēlējās ziedot asinis. Es redzēju cilvēku sejas: viņi alka kaut ko darīt – darīt *jebko*. Neviena nerunāja par kaujas gatavību vai atriebību. Viņi tikai vēlējās sniegt savu ieguldījumu. Tā bija diena, kas man atgādināja, ka pat tad, ja no Vašingtonas līderu puses valda gandrīz absolūts klusums, amerikāņi ir gatavi rīkoties. Vērojot šos cilvēkus asins ziedošanas rindās, es biju pārliecināts, ka valsts pēc trieciena spēs atkal piecelties, stingri stāsies pretī jaunajiem izaicinājumiem un pēc paveiktā kļūs vēl spēcīgāka.

Celies! Tas ir mans dzīves vadošais princips – pamatprincips un mācība, ko nevar iegūt no kāda gudra skolotāja. Dzīves māksla ir vienkārši piecelties kājās, ja esi bijis notriekts zemē. To iemāca ar piemēru un apgūst rīkojoties. Es to mācījos katru dienu, kad bērībā dzīvoju pavisam parastā divu līmeņu mājā Vilmingtonas priekšpilsētā Delavērā. Mans tētis Džozefs Robinets Baidens vecākais bija mazrunīgs cilvēks. Visu, ko no viņa iemācījos, es iemācījos vērojot. Jaunībā viņš bija saņēmis smagu triecienu – zaudējis to, ko, kā pats apzinājās, nekad neatgūs. Tomēr viņš nekad nepārstāja censties. Mūsu mājā viņš bija tas, kurš katru rītu piecēlās pirmais, kārtīgi noskuvās, eleganti apģērbās, uzlika vārīties kafiju un bija gatavs doties uz automašīnu tirgotavu – darbu, kas viņam nekad nebija patīcis.

Mans brālis Džims stāstīja, ka gandrīz katru rītu bija dzirdējis, kā tētis virtuvē dzied. Tētis bija jauks cilvēks. Viņš nekad nepadevās un nekad nežēlojās. “Pasaule tev neko nav parādā, Džoiļ,” viņš mēdza teikt bez jebkāda naidīguma. Viņam nebija laika sevis žēlošanai. Tētis nevērtēja cilvēku pēc tā, cik reižu viņš bija notriekts zemē, bet gan pēc tā, cik ātri viņš bija spējis piecelties.

Celies! Tā bija viņa frāze, un tā manī ir atbalsojusies visu dzīvi. Pasaule tevi notrieca zemē ar galvu pa priekšu? Mans tētis teiktu: *celies!* Tu guli gultā un jūties nožēlojami? *Celies!* Tevi nogrūda uz dibena futbola laukumā? *Celies!* Sliktas atzīmes? *Celies!* Meitenes vecāki neļauj viņai satīties ar katoļu puisi? *Celies!*

Tie nebija tikai sūkumi, bet arī kaut kas nopietns – laikā, kad manis paša balss bija vienīgā, ko dzirdēju. Senator, iespējams, pēc operācijas jūs zaudēsiet runas spējas? *Celies!* Laikraksti tevi sauc par plaģiatoru, Baiden? *Celies!* Tava sieva un meitiņa – man ļoti žēl, Džo, bet viņas izglābt nebija mūsu spēkos? *Celies!* Izgāzies juridiskās skolas mācībās? *Celies!* Bērni tevi apsmej, jo tu stosties, Bu–bu–bu–bu–bu–baiden? *Celies!*

SOLĪJUMI,
KAS JĀPILDA

Impedimenta

DŽO IMPEDIMENTA. ŠO IESAUKU KLASĒS BIEDRI MAN piešķīra vidusskolas pirmajā semestrī, kad mums bija divas latīņu valodas stundas dienā. Tas bija viens no pirmajiem svarīgajiem vārdiem, ko apguvām. *Impedimenta – traucēklis, kas kavē cilvēka attīstību.* Tātad es biju Džo Impedimenta. Vai Svītra. Daži domā, ka šādi mani iesauca futbola dēļ. Es biju ātrs, un ar manu līdzdalību tika gūti daudzi punkti. Tomēr bērni zēnu katoļu skolās parasti nemēdz piešķirt iesaukas, lai otrs justos labāk. Viņi mani sauca par Svītru ne jau dēļ tā, ko varēju izdarīt futbola laukumā; viņi mani sauca par Svītru dēļ tā, ko nevarēju izdarīt klasē. Es runāju kā Morzes kods. Punkts–punkts–punkts–punkts–svītra–svītra–svītra–svītra. – Ei, pu–pu–pu–pu–puīši, a–a–a–a–aizverieties!

Mans “impedimenta” bija stostīšanās. Kad biju mājās kopā ar brāļiem un māsu, dzīvojos kopā ar kaimiņu draugiem vai gvelzu visādus niekus sporta laukumā, viss bija kārtībā, bet, tiklīdz nonācu jaunos apstākļos vai jaunā skolā, lasīju klases priekšā vai gribēju uzaicināt meiteni uz randiņu, es vienkārši nespēju to izdarīt. Stostīšanās dēļ vidusskolas pirmajā gadā mani